Kenmerken van jeugdigen en gezinnen bij een voogdijmaatregel bij gezinnen met en zonder een LVB

Voogdij is een ingrijpende maar relatief onderbelichte maatregel binnen de jeugdbescherming. Wanneer een ondertoezichtstelling (OTS) onvoldoende zorgt voor een veilige en stabiele opvoedsituatie, kan de kinderrechter het gezag van ouders beëindigen en een voogdijmaatregel opleggen. Toch is er nog weinig bekend over de kenmerken van jeugdigen en gezinnen in voogdij en over de uitkomsten ervan.

In beleid en praktijk is een groeiende wens om voogdij, waar mogelijk, te beleggen bij informele steunfiguren zoals familie of netwerk. Inzicht in de doelgroep en context van voogdijzaken is nodig om te bepalen wanneer dit passend en haalbaar is. Daarnaast krijgen jeugdigen van ouders met een licht verstandelijke beperking (LVB) relatief vaak met voogdij te maken, maar is nog onduidelijk hoe deze groep zich onderscheidt van andere gezinnen.

Deze factsheet biedt inzicht in de kenmerken van voogdijzaken na een OTS en de samenhang met uitkomsten, als basis voor betere ondersteuning en beleidskeuzes.

Kenmerken bij aanvang voogdij

Aanleiding voogdijmaatregel:

1. Toekomstperspectief moet duidelijk zijn (82%);
2. Terugplaatsing is niet haalbaar (80%);
3. Ouders kunnen niet aansluiten bij de behoeften van de jeugdige (78%).

Gemiddelde leeftijd: 9.16 jaar

Man (53%)

Al hulp voorafgaand aan maatregel (100%)

Al UHP (100%)

Gemiddelde duur voorafgaande OTS: 1510 dagen (~ 4 jaar)

Pleeggezin (70%)

Residentieel (30%)

(Deels) samen met broer(s) en/of zus(sen) (53%)

Apart geplaatst (47%)

Van broer(s) en/of zus(sen) geen UHP (20%)

Problematiek jeugdigen

Internaliserend probleemgedrag (57%)

Externaliserend probleemgedrag (50%)

Hechtingsproblemen (62%)

Psychiatrische problematiek (53%)

LVB (31%)

Schoolverzuim (11%)

Traumatische gebeurtenissen

Lichamelijke mishandeling (40%)

Emotionele mishandeling (34%)

Seksueel misbruik (14%)

Huiselijk geweld (70%)

Ouderfactoren

Psychiatrische problematiek (67%)

Traumatisch verleden (53%)

Middelenmisbruik (49%)

Justitionele contacten (34%)

Gevangenis (22%)

Omgang jeugdige met ouders

Contact moeder (91%)

Contact vader (64%)

Begeleid contact (72%)

Problemen omgang (54%)

Loyaliteitsconflict (39%)

Gezinsfunctioneren

Scheiding (79%)

Complexe scheiding (42%)

Beperkt sociaal netwerk (72%)

Financiële problemen (59%)

Bij afsluiting maatregel

Pleeggezin (47%)
Residentieel (29%)
Thuis (9%)
Op zichzelf (8%)

School-, werk-, of dagbesteding (94%)

Veiligheidszorgen (ontwikkeling) (16%)

Positief steunfiguur (94%)

Positief toekomstperspectief (72%)

Welbevinden voldoende (77%)

Verschillen tussen gezinnen met en zonder LVB

Meerderjarigheid (63%)

Informeel steunfiguur (pleegouder- en burgervoogdij) (32%)

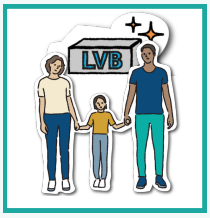
Herstel in gezag (5%)

Alle minderjarige jeugdigen (informeel steunfiguur en herstel in gezag) wonen na afsluiting op een plek waar ze kunnen blijven, dit geldt voor minder meerderjarigen.

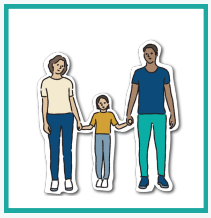
Het gevoel van welbevinden is voor meerderjarigen lager dan voor minderjarige jeugdigen bij afsluiting.

Bij jeugdigen voor wie voogdij wordt overgedragen naar een informeel steunfiguur zijn er vaker aanwijzingen voor een positief toekomstperspectief dan voor jeugdigen voor wie de voogdijmaatregel eindigt door meerderjarigheid of herstel in gezag.

Verschillen tussen gezinnen met en zonder LVB

Gezinnen **met LVB** (N=126): vaker: Verstandelijke beperking jeugdige, leeftijdsinadequaat sociaal emotioneel functioneren, begeleid contact tussen ouder en kind, beperkter sociaal netwerk ouders, ontbreken betrokkenheid oorspronkelijke netwerk.

Gezinnen **zonder LVB** (N=74): vaker: Hechtingsproblemen, schoolverzuim, emotionele mishandeling, huiselijk geweld, psychische en psychiatrische problemen ouders, justitie ouders, gevangenis ouders, loyaliteitsproblemen, scheiding ouders.

Jeugdigen uit gezinnen zonder LVB waren gemiddeld drie jaar ouder bij aanvang (*mogelijk komt dit doordat gezinnen met LVB eerder in beeld komen, terwijl problematiek in gezinnen zonder LVB pas later zichtbaar wordt en intensieve interventies later worden ontvangen*)

Verschillen in kenmerken jeugdigen tussen voogdij en OTS

Bij **Voogdij** vaker: middelenmisbruik ouders, beperkter sociaal netwerk ouders, begeleid contact tussen ouder en kind.

Bij **OTS** vaker: delinquent gedrag, middelenmisbruik, verslaving, externaliserend probleemgedrag, leeftijdsinadequaat sociaal emotioneel functioneren, sociale problemen, schoolverzuim, emotionele mishandeling, huiselijk geweld, vechtscheiding ouders.

Overkoepelend lijken de verschillen erop te wijzen dat bij **voogdijzaken** de problematiek vaker ligt in de **ouder- en gezinscontext**, terwijl bij **OTS-zaken** de problematiek van **jeugdigen zelf** zichtbaar is.

*Belangrijke **kanttekening**: De verschillen moeten voorzichtig worden geïnterpreteerd, omdat de problematiek bij OTS is gemeten vanaf geboorte tot start van de maatregel, terwijl bij voogdij alleen kenmerken rond de start zijn meegenomen. De kortere meetperiode bij voogdij kan ertoe leiden dat minder problematiek is gerapporteerd, terwijl deze mogelijk eerder wel aanwezig was.*

Methode

Expect Jeugd heeft dossieronderzoek gedaan naar afgesloten voogdijmaatregelen, voorafgegaan door een OTS.

In totaal zijn er **200 dossiers** onderzocht waarvan 100 dossiers bij Jeugdbescherming west en 100 dossiers bij William Schrikker Jeugdbescherming en Jeugdreclassering.

De dossiers zijn geanalyseerd met behulp van een vooropgesteld codeerinstrument bij aanvang en afsluiting voogdij.

Conclusie en aanbevelingen

In bullet vorm:

- Eerste onderzoek naar kenmerken voogdij, specifiek bij gezinnen met en zonder LVB
- Grote stapeling van problemen
- LVB meer sociaal-emotioneel, niet LVB meer veiligheid/stabiliteit
- Herstel in gezag lijkt mogelijk
- Meer onderzoek naar steunend netwerk
- Meer tijd en aandacht nodig voor deze kwetsbare groep

Dit onderzoek is uitgevoerd door Jeugdbescherming west en William Schrikker Stichting Jeugdbescherming & Jeugdreclassering.
De uitvoering is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het ministerie van Justitie en Veiligheid.
Datum van publicatie: april, 2026

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Jeugd bescherming west
William Schrikker Jeugdbescherming & Jeugdreclassering
Expect Jeugd Expertisecentrum Partners voor Jeugd